

Nogaj-Chachaj, Jolanta

Drugi sezon badań na osadzie kultury pucharów lejkowatych w Lesie Stockim, stan. 71, pow. Puławy, woj. Lublin

Archeologia Polski Środkowowschodniej 6, 25-27

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

JOLANTA NOGAJ-CHACHAJ

DRUGI SEZON BADAŃ NA OSADZIE KULTURY PUCHARÓW LEJKOWATYCH W LESIE STOCKIM, STAN. 71, POW. PUŁAWY, WOJ. LUBLIN

Stanowisko 71 w Lesie Stockim, gm. Końskowola, zostało odkryte jesienią 1998 r. W trakcie budowy lokalnej drogi o szerokości około 6 m została zniszczona część cmentarzyska i osady kultury pucharów lejkowatych (dalej KPL). Stanowisko posiada powierzchnię około 1 ha. Położone jest ono w zachodniej części Płaskowyżu Nałęczowskiego, w odległości 3-4 km od Wisły, na kulminacji garbu lessowego, otoczonego ze wszystkich stron głębokimi i rozległymi wąwozami. Prace ratownicze przeprowadzone w 1999 r. przyniosły odkrycie grobowej konstrukcji kamienniej, zniszczonego obiektu (chaty?) oraz śladów neolitycznej orki. Wyeksplorowane obiekty posiadały stosunkowo rzadko spotykaną na stanowiskach Płaskowyżu Nałęczowskiego z młodszej epoki kamienia stratyfikację, będącą dowodem na istnienie w tym samym miejscu, na tym samym stanowisku kilku faz osadniczych ludności KPL (J. Nogaj-Chachaj 2000).

Wykopy wytyczono zarówno po stronie wschodniej jak i zachodniej sondażu z r. 1999 (rys. 1). Ze względu na istniejący sad owocowy obszar badań został ograniczony jedynie do części stanowiska położonego bezpośrednio przy drodze. Pracami objęto powierzchnię około 60 m² (łącznie 134 m²). Badania były finansowane przez Katedrę Archeologii UMCS w Lublinie.

W wyniku wykopalisk odkryto dalsze cztery obiekty, które należy wiązać z fazą klasyczną KPL. Są to trzy jamy o charakterze gospodarczym oraz dołek posłupowy.

Do najciekawszych obiektów należy jama I/2000 (VI) o wymiarach 105 x 72 cm i głębokości 94 cm. Jej czarno-brunatny strop zarysował się na głębokości około 14-15 cm od powierzchni gruntu. Zarówno w części górnej obiektu jak i przydennej rejestrowano obecność różnych rozmiarów brył węgla drzewnych z zachowaną korą¹. Wypełnisko miało jednolitą barwę czarno-brunatną. Profil obiektu posiadał kształt zbliżony do zwięzającej się ku dołowi niecki. Istnieje uzasad-

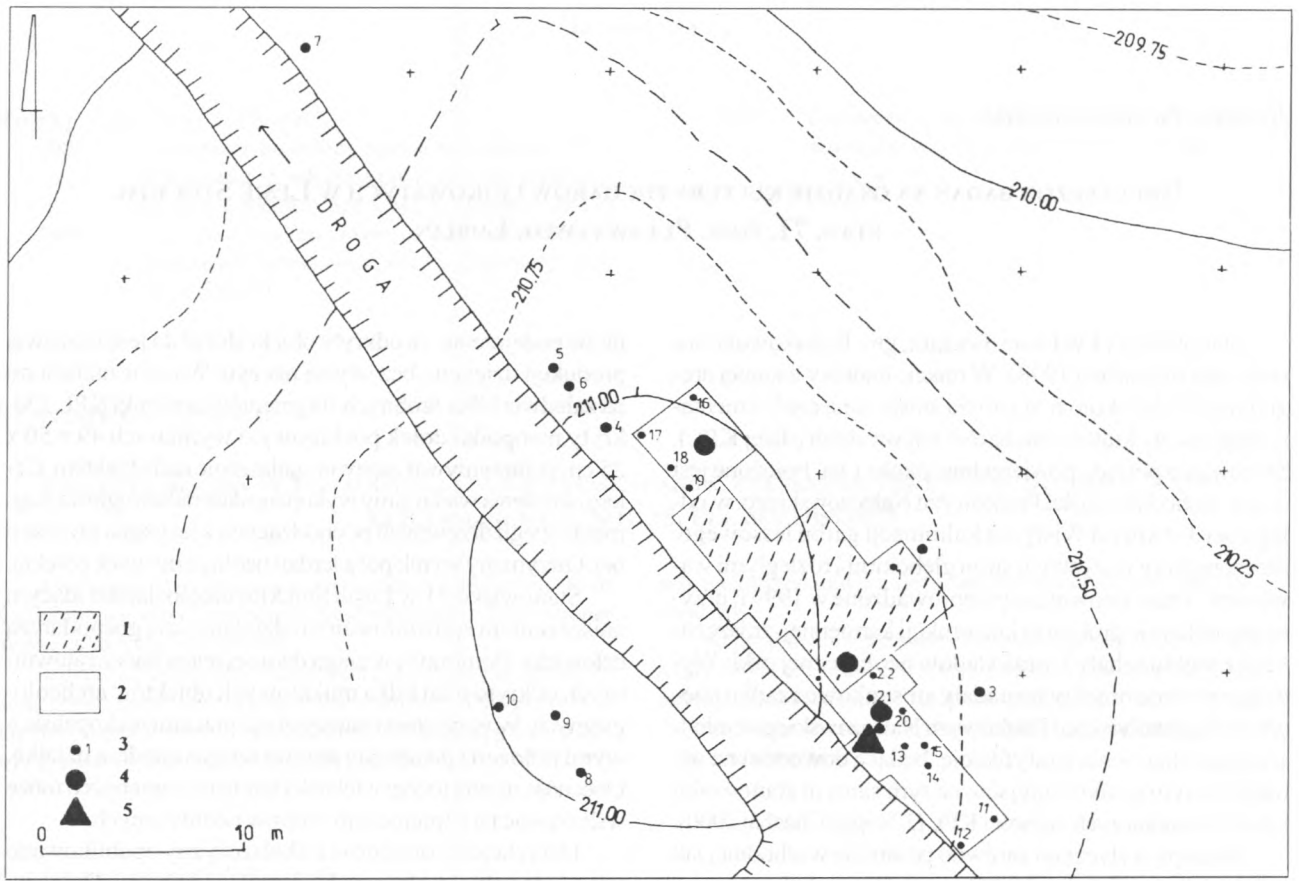
nione podejrzenie, że odkryty obiekt służył do jednorazowej produkcji dziegciu, bez użycia naczyń. W jamie natrafiono na zaledwie kilka drobnych fragmentów ceramiki KPL. Odkryty nieopodal dołek posłupowy o wymiarach 49 x 50 x 25 cm podtrzymywał zapewne zadaszenie nad obiektem. Celem określenia wieku jamy wykonano datę radiowęglową fragmentu węgla drzewnych pochodzących z jej części przydennej. Otrzymany wynik potwierdził neolityczny wiek obiektu.

Stanowisko 71 w Lesie Stockim uległo daleko idącym zniszczeniom spowodowanym działalnością gospodarczą człowieka. Pomimo to w ciągu dwu sezonów badań ratowniczych odkryto tutaj kilka unikatowych obiektów archeologicznych. W przyszłości należy objąć pracami wykopaliskowymi położoną po drugiej stronie szosy sąsiednią działkę. Obecność na niej różnej wielkości kamieni wapiennych może wskazywać na istnienie tam grobów neolitycznych.

Dotychczas z obszarów Lubelszczyzny opublikowano tylko jeden obiekt, służący do produkcji dziegciu. Była nim odkryta na stanowisku w Łopienniku Dolnym jama, datowana na wczesne średniowiecze (A. Zakościelna, J. Gurba 1997).

Jeśli specjalistyczne badania chemiczne potwierdzą przypuszczenia to wyeksplorowany obiekt będzie na Lubelszczyźnie, a jedną z nielicznych tego typu jam w Polsce, przeznaczoną do produkcji dziegciu. Dotychczas, w praktyce wykopaliskowej tylko sporadycznie udało się natrafić na tego typu obiekty, choć dziegieć był substancją stosowaną powszechnie w życiu codziennym młodszej epoki kamienia, jako lepsze do mocowania wkładkowych narzędzi w oprawach z surowców organicznych a także jako wypełniacz szczelin w konstrukcjach drewnianych, cenny barwnik do zdobienia przedmiotów a także smarowidło stosowane do konserwacji kół (A. Koško, J. J. Langer 1997; Z. Sulgostowska 1997). Jamę produkcyjną o podobnym charakterze, zawierającą fragmenty kory brzozonej odkryto na stanowisku Siciny, pow. Góra, na Kujawach (W. Wojciechowski 1972, s. 110). Do jego produkcji używano drewna pozyskiwanego z wyrębów lasu. Można się spodziewać, że tego typu jamy były sytuowane na skraju lasu, albo na pograniczu pól uprawnych i zagajników (J. Nogaj-Chachaj 2000).

¹ Z jamy pobrano liczne próbki, które zostały przekazane do specjalistycznych analiz chemicznych w laboratorium prof. J. Langera oraz analizy palcobotanicznej i radiowęglowej.

Ryc. 1. Las Stocki, stan. 71. Rozplanowanie odkrytych obiektów: 1 – obszar badań w 1999 roku, 2 – obszar badań w 2000 roku, 3 – odwierty, 4 – obiekty odkryte w trakcie dwu lat badań, 5 – domniemana jama KPL do produkcji dziegiu.

LITERATURA

- Kośko A., Langer J. J.
1997 Wood tar in the culture of early agrarian communities in Europe [w:] Proceedings of the first International symposium on wood tar and pitch, Warszawa, s. 24-28.
- Nogaj-Chachaj J.
2000 Nowe stanowisko kultury pucharów lejkowatych w Lesie Stockim, stan. 71, pow. Puławy, APŚ, t. 5, s. 47-50.
- Sulgostowska Z.
1997 Examples of the application of wood tar during the mezoolithic on Polish territory [w:] Proceedings..., s. 19-23.
- Wojciechowski W.
1972 Osada grupy brzesko-kujawskiej kultury lendzielskiej w Sicinach, pow. Góra, WA, t. 37, s. 256-276.
- Zakościelna A., Gurba J.
1997 Frühmittelalterliche Holzteergruben in Łopiennik Dolny in der Woiwodschaft Chełm [w:] Proceedings..., s. 73-80.

JOLANTA NOGAJ-CHACHAJ

**THE SECOND SEASON OF EXCAVATIONS AT A FUNNEL BEAKER CULTURE SETTLEMENT IN LAS STOCKI,
SITE 71, PUŁAWY DISTRICT, LUBLIN VOIVODSHIP**

In the second season of excavations at site 71, destroyed during roadwork, an area of approximately 134 sq. metres was examined, and four new archaeological features were discovered. These were three domestic pits and a posthole.

All the features uncovered so far should be ascribed to the classical phase of the Funnel Beaker culture. The most interesting

feature was the domestic pit I/2000 (VI). It measured 105 x 72 cm and was 94 cm deep. Quite probably it was used for a single production of tar. The radio-carbon dating conducted in the laboratory in Kiev supported the view that this pit belonged to the classical phase of the Funnel Beaker culture.

Katedra Archeologii UMCS w Lublinie